

İŞ KAZALARI VE MESLEK HASTALIĞI SİGORTA KOLUNDA İŞVERENİN SORUMLULUĞU

Kazaların sıkça yaşandığı ülkemizde 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 26. maddesi ile iş kazaları ve meslek hastalıklarında işverenin sorumluluğu düzenlenmiştir.

İşverenler tarafından neredeyse kusursuz sorumluluğa varan bu düzenleme yakınma konusu edilmekteydi. 06.08.2003 tarihinde yürürlüğe giren [4958 sayılı Yasa](#)nın 28. maddesi ile, işverenin sorumluluğunu düzenleyen 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 26. maddesinin 1. fıkrasının sonuna aşağıdaki cümle eklenmiştir:

"İşçi ve işveren sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır."

Yasa yeni hali ile:

"İşverenin sorumluluğu :

Madde 26- (Değişik birinci fıkra : 20/06/1987 3395/2 md.)

İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı veya işçilerin sağlığını koruma ve iş güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı hareketi veyahut suç sayılabilir bir hareketi sonucu olmuşsa, Kurumca sigortalıya veya hak sahibi kimselerine yapılan veya ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarları ile gelir bağlanırsa bu gelirlerinin 22 nci maddede belirtilen tarifeye göre hesaplanacak sermaye değerleri toplamı sigortalı veya hak sahibi kimselerin işverenden isteyebilecekleri miktarlarla sınırlı olmak üzere Kurumca işverene ödettirilir.

İşçi ve işveren sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır.

İş kazası veya meslek hastalığı, 3 üncü bir kişinin kasıt veya kusuru yüzünden olmuşsa, Kurumca bütün sigorta yardımları yapılmakla beraber zarara sebep olan 3 üncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara Borçlar Kanunu hükümlerine göre rücu edilir.

(ek: 24/10/1983-2934/3 md.) Ancak; iş kazası veya meslek hastalıkları sonucu ölümlerde bu Kanun uyarınca hak sahiplerine yapılacak her türlü yardım ve ödemeler için, iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesinde kastı veya kusuru bulunup da aynı iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine Kurumca rücu edilemez."

Kaçınılmazlık ilkesi; olayın meydana geldiği tarihte bilimsel ve teknik kurallar ve olanaklar gereğince alınacak tüm önlemlere rağmen zararın kısmen veya tamamen meydana gelmesi durumu olarak tanımlanabilir. Teknolojinin vardığı düzey göz önünde tutularak, tedbir alınması olanaksız zararların kaçınılmazlık olarak değerlendirilmesi mümkündür. Ancak işveren ya da işçi alınması gerekli bir tedbiri kaçınılmazlık ilkesinin unsurları içinde almamış ise olayın kaçınılmazlığından söz edilemez.

506 sayılı yasaya 06.08.2003 tarihinden itibaren eklenen "kaçınılmazlık ilkesi" nin getirdiklerini ilgili yasa maddeleri ile irdelersek:

A. 506 Sayılı Yasanın 26.Maddesinin 1. Fıkrası Açısından:

İşveren sadece maddede sayılan sınırlı durumlardan: kastı veya işçilerin sağlığını koruma ve iş güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı hareketi veyahut suç sayılabilir bir hareket sorumlu tutulmuştur. Kaçınılmazlık ilkesinin madde hükmüne eklenmesi ile Kaçınılmaz dış etkenlerden, kötü rastlantılardan, teknik arıza ve araç ve gereçlerdeki yapım hatalarından sorumlu tutulamayacağıdır. Örneğin işyeri açık alan olan veya arazide görevlendirme ile çalışan bir sigortalıya yıldırım düşmesi sonucu meydana gelen bir iş kazasında kaçınılmazlık söz konusu olup, işveren sorumluluğundan bahsetmek yersiz olacaktır.

B. 506 Sayılı Yasanın 26. Maddesinin 2. Fıkrası Açısından:

İş kazası veya meslek hastalığı, 3 üncü bir kişinin kasıt veya kusuru yüzünden olmuşsa, gerek kaçınılmazlık ilkesinin 1. fıkranın ardı sıra eklenmesi ve gerekse de sadece işçi ve işverenin sorumluluğu için düzenlenmiş olması nedenleriyle kaçınılmazlık ilkesinden söz etmek olanaksızdır.

C. 506 Sayılı Yasanın 26.Maddesinin 3. Fıkrası Açısından:

İş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesinde kastı veya kusuru bulunup da aynı iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalı ve hak sahiplerine madde hükmünce zaten rücu olanağı bulunmamakta idi. Bu nedenle yeni düzenlemenin bu durumda bu fıkra uygulamasında bir değişiklik yapmadığı açıktır.

D. 506 Sayılı Yasanın 110. Maddesi Açısından:

4859 sayılı Kanununun 46.maddesi ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 110 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

"Sigortalının kastı ve suç sayılır hareketi

Madde 110.- Kasdi bir hareketi yüzünden iş kazasına uğrayan, meslek hastalığına tutulan veya hastalanan sigortalıya geçici iş göremezlik ödeneği ve sürekli iş göremezlik geliri verilmez. Sigortalıya yalnız gerekli sağlık yardımları yapılır.

Suç sayılır bir hareketi yüzünden iş kazasına uğrayan, meslek hastalığına tutulan veya hastalanan sigortalıya verilecek geçici iş göremezlik ödeneği ve sürekli iş göremezlik geliri, suça esas kusur derecesinin yarısına kadar indirilerek ödenebilir."

Sigortalının sorumluluğunu düzenleyen madde metninde kaçınılmazlık ilkesini sayılan haller içinde değerlendirdiğimizde:

1) Birinci fıkradaki kast kavramının özel hukuk anlamında kasttır. Bu anlam yüklemesinden yola çıkılmazsa ikinci fıkradaki "kastın", ceza hukuku anlamında olduğu ve suç sayılır hareketi doğurduğu gözden kaçacaktır. Bu açıklama ile birinci fıkra sadece intihar olayları için söz konusu olabilecek bu noktada kaçınılmazlık ilkesinden doğal olarak bahsedilemeyecektir.

2) İkinci fıkradaki suç sayılır bir hareket:

a-Öngörülebilir bir taksirle meydana geldiğinde: Olayın vuku bulduğu tarihte bilimsel ve teknik kurallar ve olanaklar gereğince alınacak tüm önlemlere rağmen zararın kısmen veya tamamen meydana gelmesi durumu söz konusu ise; ve bu durum sigortalı tarafından öngörülebilmesine rağmen suç sayılır hareket işlenmişse kaçınılmazlık ilkesi söz konusu olabilir. Örneğin yangın nedeniyle apartmanın 8. katında mahsur kalan bir sigortalı itfaiyenin geldiğini görmesi üzerine yangının vücuduna zarar vermesine sabrederek kurtarılmayı beklemesi ve kurtarılmasında gördüğü zararda suç sayılır bir hareket öngörülebilir bir taksirle olmuş, ancak kaçınılmazlık ilkesinin varlığı açıktır.

b-Öngörülemez bir taksirle meydana geldiğinde: Sigortalı tarafından suç sayılır hareket zaten öngörülemediğinden, bilinçli olarak kaçınılmazlık ilkesinden yola çıktığı da düşünülemez.

c-İhmalde işlenen suçlarda: öngörülemeyen bir taksirle sigortalının suç sayılır bir harekette bulunmasında olduğu gibi kaçınılmazlık ilkesinin değerlendirilmesi gerekir.

d-Ceza hukuku anlamında kasıtlı işlenen suçlarda: Suçun işlenmesi kasıtlı olduğu için kaçınılmazlık ilkesinden söz etmek olanaklı değildir.

E. 506 Sayılı Yasanın 111. Maddesi Açısından:

Yeni yasa ile 111. madde açısından bir değişiklik yapılmamıştır. Madde hükmü hali hazırda:

"Sigortalının bağışlanmaz kusuru:

Madde 111 Bağışlanmaz kusuru yüzünden iş kazasına uğrayan, meslek hastalığına tutulan veya hastalanan sigortalıya verilecek geçici iş göremezlik ödeneği veya sürekli iş göremezlik geliri, bu kusurun derecesine göre, Kurumca, yarısına kadar eksiltilebilir.

Tehlikeli olduğu veya hastalığa sebep olacağı bilinen yahut yetkili kimseler tarafından verilen emirlere aykırı olan veyahut açıkça izne dayanmadığı gibi hiç bir gereği veya yararı bulunmayan bir işi elinde olarak sigortalının yapması veya yapılması gerekli bir hareketi savsaması kusurun bağışlanmazlığına esas tutulur."

Söz konusu maddenin kaçınılmazlık ilkesinin kapsamına girmesi ancak suç sayılmayacak bir hareketle ve kasdı olmaksızın işlenmesi ile olanaklıdır. Aksi halde 110 madde kapsamına gireceği açıktır.

Son Olarak

İşverenin, sigortalıyı, 4857 sayılı İş Kanununun 7 . maddesine göre başka bir işverene iş görme edimini yerine getirmek üzere geçici olarak devretmesi halinde, sigortalıyı devir alan işverenin, işçiye talimat verme hakkına sahip olması ve işçiye sağlık ve güvenlik risklerine karşı gerekli eğitimi vermekle yükümlü olması, aynı zamanda yasadaki gözetme borcunun doğması, işçinin geçici iş ilişkisi kurulan işverenin işyerinde çalışacak olması nedeniyle 506 sayılı Kanunun 26. maddesi 1. fıkrası anlamında asıl işveren gibi aynı sorumluluğunun bulunduğu değerlendirilmiştir.

Saygılarımla

Ahmet Haki Türkdemir
Ankara, HÜTF 1986